

ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT DE LA PRODUCCIÓ DE PLANTES AROMÀTIQUES, MEDICINALS I CONDIMENTÀRIES A CATALUNYA

**MÓNICA FANLO GRASA; ROSER MELERO VILELLA; EVA MORÉ PALOS;
ROSER CRISTÓBAL CABAU**

CENTRE TECNOLÒGIC FORESTAL DE CATALUNYA

monica.fanlo@ctfc.es; roser.melero@ctfc.es; eva.more@ctfc.es;

roser.cristobal@ctfc.es

Resum

Les plantes aromàtiques, medicinals i condimentaries (PAM) i els productes comercials derivats d'aquestes espècies tenen una demanda creixent al mercat, encara que no s'han conreat de manera tradicional a Catalunya. Atès que és un sector minoritari i amb poc pes específic en el total de l'agricultura catalana, hi ha un gran desconeixement de les seves potencialitats. Per això es va plantejar l'estudi de les estratègies de desenvolupament del sector des del punt de vista tècnic, utilitzant una metodologia de marc lògic. A partir d'aquest treball, s'ha vist que l'aspecte clau sobre el qual cal incidir és donar suport als agricultors que ja estan treballant amb aquestes espècies, en tres línies de treball: millorar la capacitat de comercialització, optimitzar els processos de transformació, i solucionar problemes agronòmics.

1. Introducció

Les plantes aromàtiques, medicinals i condimentaries (PAM) i els productes comercials derivats d'aquestes espècies tenen una demanda creixent al mercat. Encara que les diferents espècies de PAM no s'han conreat de manera regular i tradicional a Catalunya, la nostra situació geogràfica dins d'un ambient mediterrani fa que tinguem unes característiques edàfiques i climàtiques òptimes per al cultiu de moltes espècies.

Atès que és un sector minoritari i amb poc pes específic en el total de l'agricultura catalana, hi ha un gran desconeixement de les potencialitats i dels problemes entre els diferents agents i estaments implicats i, a la vegada, no hi ha una política clara de suport.

Al Cens agrari de 1999, que té un grup format per plantes aromàtiques, medicinals i espècies, es van comptabilitzar 421 ha de cultiu a Catalunya, en trenta-set explotacions situades principalment a les províncies de Lleida i Barcelona. Però estudis posteriors indiquen que la superfície dedicada a aquests cultius ha anat disminuint els últims anys fins a les 283 ha l'any 2004 (Fanlo, 2004).

A la vegada, el mercat nacional depèn excessivament de les importacions i els fluxos comercials cada cop tendeixen més a obtenir la matèria primera de països menys industrialitzats i amb mà d'obra més barata (est d'Europa, nord de l'Àfrica, etc.) (Peroy, 2003).

Atesa la complexitat de la qüestió, cal un plantejament global de desenvolupament del sector, per a poder identificar de manera clara quins són els principals punts forts i donar a conèixer el potencial d'aquests tipus de produccions davant les administracions competents, que a la vegada seran les que puguin aplicar polítiques d'intervenció per a la resolució dels problemes que limiten el desenvolupament de la producció de PAM al nostre país.

2. Material i mètodes

Per a realitzar aquest estudi es va fer un seminari participatiu de tres dies, amb l'adaptació de la metodologia del marc lògic (Camacho *et al.*, 2001; Gómez i Cámara, 2003; Norad, 1993). Es va comptar amb la participació de sis tècnics que es dediquen des de fa més de set anys a la investigació, divulgació i formació sobre la temàtica del cultiu i recol·lecció silvestre de PAM a Catalunya.

Abans de la primera sessió, els tècnics van treballar individualment per identificar en un formulari els punts següents: parts involucrades, identificació de problemes i alternatives.

Una vegada començat el seminari, amb aquesta informació de partida i la contribució de tots els assistents es va fer l'anàlisi de la participació i l'arbre de problemes i d'objectius, i a partir d'aquí es van establir les diferents estratègies a considerar a l'hora de desenvolupar el sector de les PAM a Catalunya.

3. Resultats i discussió

3.1. Anàlisi de la participació

Segons l'anàlisi realitzada (taula 1), els beneficiaris directes o els que s'han establert com a prioritaris per tal d'aconseguir un desenvolupament del sector més efectiu, són els productors extensius en actiu. La consolidació i el creixement d'aquest grup pot servir de nucli multiplicador, i cal prioritzar-los davant de nous productors que vulguin entrar en l'activitat. Aconseguint que aquests productors siguin competitius, s'aconseguirà que a poc a poc noves persones puguin introduir-se en el sector, en veure'l com una alternativa vàlida i poder aprofitar una xarxa productiva, de transformació i de comercialització ja creada.

D'altra banda, s'ha identificat com a possibles perjudicats els majoristes de PAM, ja que els productors extensius podrien entrar en competència directa amb ells, segons el tipus de comercialització realitzada. Així, aquest punt s'ha de tenir en compte a l'hora de crear les estratègies de comercialització, i de crear sinergies que possibilitin la convivència efectiva dels dos sectors econòmics.

3.2. Arbre de problemes

El problema principal identificat, lligat als beneficiaris directes, és que els productors actuals cessen en l'activitat de producció de PAM. Les causes principals d'aquest problema són:

Taula 1. Anàlisi de la participació

Beneficiaris directes	Productors extensius
Beneficiaris indirectes	Associació Catalana de Productors de Planta Aromàtica i Medicinal Productors artesans Recol·lectors Preproductors Indústria utilitzadora Consumidors finals IRTA CTFC DAR UNIVERSITATS
Exclosos/neutrals	Empreses de serveis a la producció Administració autonòmica Administració estatal Administració comunitària Associacions professionals d'indústria
Perjudicats	Majoristes

- baixa capacitat de transformació primària
- dificultats d'entrada al mercat
- complexitats agronòmiques.

La figura 1 mostra l'arbre de problemes generat a partir del treball realitzat al seminari participatiu.

3.3. Estratègies de desenvolupament

Segons els tres problemes que generen el problema principal, s'han establert les estratègies de desenvolupament que ajudarien a superar-los:

a) Problema 1: Baixa capacitat de transformació primària

- Creació d'un centre de transformació pilot o demostratiu, que permeti consolidar una xarxa productiva en una zona determinada. A més, serviria per a demostrar que el cultiu i la transformació són possibles.
- Treball coordinat amb les facultats d'enginyers industrials per a dissenyar i implementar sistemes d'assecatment efectius, econòmics i sostenibles.

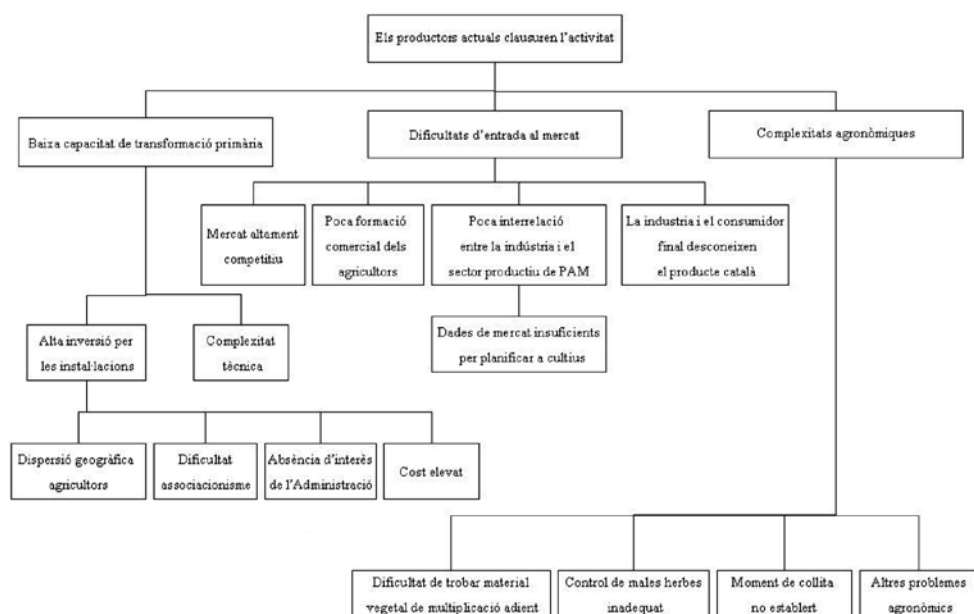

Figura 1. Arbre de problemes del sector de la producció de PAM.

b) Problema 2: Dificultats d'entrada al mercat

- Disposar d'un comercial que faciliti la comercialització dels productors que tenen producte per vendre.
- Posada en funcionament d'un laboratori d'anàlisi de qualitat de planta, que doni servei als productors a preu assequible.
- Campanyes de promoció de la producció local entre la indústria local i internacional, per tal que coneguin de primera mà què i com s'està fent la producció a Catalunya.
- Cerca d'informació en contacte amb la investigació i la indústria, per a trobar nous nínxols comercials que puguin ser abastits pels productors de la zona.

c) Problema 3: Complexitats agronòmiques

- Caracterització del material vegetal silvestre autòcton de les espècies principals per a iniciar programes de selecció i millora. Recopilació d'informació sobre el material vegetal disponible, a escala internacional, a l'abast en cases comercials de llavors.
- Recopilació d'informació tècnica bibliogràfica, encara que la informació internacional pot no adaptar-se a les condicions edafoclimàtiques de la zona catalana.
- Estadades a l'estranger i viatges tècnics per a conèixer diferents realitats i experiències.
- Continuació d'assajos agronòmics lligats als principals problemes que els agricultors d'aquí es poden trobar.

La identificació dels problemes ha plantejat una sèrie d'alternatives que permetrien desenvolupar el sector. Totes no són igualment prioritàries i s'haurien de jerarquitzar en el moment que aquesta estratègia pogués ser una realitat. Moltes vegades és difícil consensuar els diferents punts de vista i treballar en una línia clara (els problemes pressupostaris són un factor limitant), però pensem que aquesta estratègia pot ser un punt de referència que faci més fàcil el camí.

No podem esperar que el treball de dinamització tingui resultats immediats, i s'ha de plantejar com un treball a mitjà termini. Considerem que són necessaris cinc o sis anys de suport tècnic i econòmic efectiu, planificat i orientat sempre en una mateixa direcció, per a començar a consolidar el sector a Catalunya.

Bibliografia

CAMACHO, H.; CÁMARA, L.; CASCANTE, R.; SÁINZ, H. (2001), *El enfoque del marco lógico: 10 casos prácticos*, Madrid, Fundación CIDEAL.

«Cens agrari» [en línia], Institut d'Estadística de Catalunya 1999, <<http://www.idescat.net/cat/economia/agricultura/>> [Consulta: 1 abril 2007].

FANLO, M. (2004), *Situació actual de la producció de plantes aromàtiques, medicinals i condimentàries a Catalunya*, Unitat de Promoció i Desenvolupament Forestal i Rural, Centre Tecnològic Forestal de Catalunya.

GÓMEZ, M.; CÁMARA, L. (2003), *Orientaciones para la aplicación del enfoque del marco lógico*, Madrid, Fundación CIDEAL.

NORAD (1993), *El enfoque del marco lógico*, Madrid, Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación.

PEROY, C. (2003), «El Cluster del sector de les plantes aromàtiques i medicinals a Espanya», projecte de final de carrera, Universitat de Lleida.